Projektrapport
E-ARKIVPORTALEN

Arkiv Sörmland, Eskilstuna
Hösten 2021/Våren 2022

Av:
David Johansson
E-arkivarie & projektledare Arkiv Sörmland

I januari 2022 kunde vi på Arkiv Sörmland stolt meddela samarbetspartners att vi har en färdig inleveransportal, ett verktyg som ska underlätta för förenings- och företagsmedlemmar att själva leverera digitala handlingar till Arkiv Sörmlands e-arkiv. Portalen kom till inom ramen för Arkiv Sörmlands treåriga digitala utvecklingsprojekt finansierat av Region Sörmland och Statens Kulturråd.

En av drivkrafterna bakom projektet var att vi såg ett behov av att säkerställa inte bara det analoga utan även det digitala kulturarvet i Sörmland. I samband med det kunde vi dessutom göra det möjligt för arkivbildare själva att påverka hur materialet går att söka efter i e-arkivet. Genom att släppa in arkivbildarna i leveranserna såg vi som en stor möjlighet att demokratisera arkiveringsprocessen. Den digitala revolutionen har pågått länge, och det är dags att den enskilda arkivsektorn tog ett språng i samma riktning.

Vi har döpt tjänsten till E-arkivportalen och det är ett verktyg vi hoppas ska underlätta det digitala kulturella bevarandet. Inte bara i Sörmland utan också övriga Sveriges regioners privata sektor. Mycket arbete återstår när vi nu på riktigt kan börja utforma den planerade kursen i hur portalen ska användas.

Bakgrund

I augusti 2021 gick projektet med Arkiv Sörmlands portal för e-arkivering in i sin slutfas efter uppstarten under våren 2021. Innan årsskiftet skulle en färdig och fungerande portal vara på plats. Projektet fortsatte finansieras av Region Sörmland och Kulturrådet, och målet med portalen var och är fortfarande att göra det möjligt för föreningar, företag och privatpersoner att, utan vidare arkivkunskap eller överdrivet tekniska färdigheter, ladda upp och metadatasätta digitalt arkivmaterial.

Med portalen får vi möjligheten att ge våra medlemmar större insikt i sina egna arkiv, redan innan handlingarna hamnat i arkivet för slutförvaring. Medlemmar får via funktioner i portalen stor möjlighet att skräddarsy sin egna framtida sökbarhet genom att addera nyckel- och sökord som fästs vid handlingarna och följer med från portalen till e-arkivet. Det är också medlemmarna själva som bestämmer om handlingarna ska vara helt offentliga, eller endast bevaras för att tillgängliggöras vid specifika efterfrågningar.

Via portalen är det möjligt att ladda in filer via webbgränssnitt med drag-och-släpp-teknik, registrera metadata för leveransen som helhet och för ett urval såväl som för enskilda handlingar, samt hantera rättighetsmärkning och licenser (får handlingarna endast bevaras eller också tillgängliggöras, och under vilka förutsättningar).

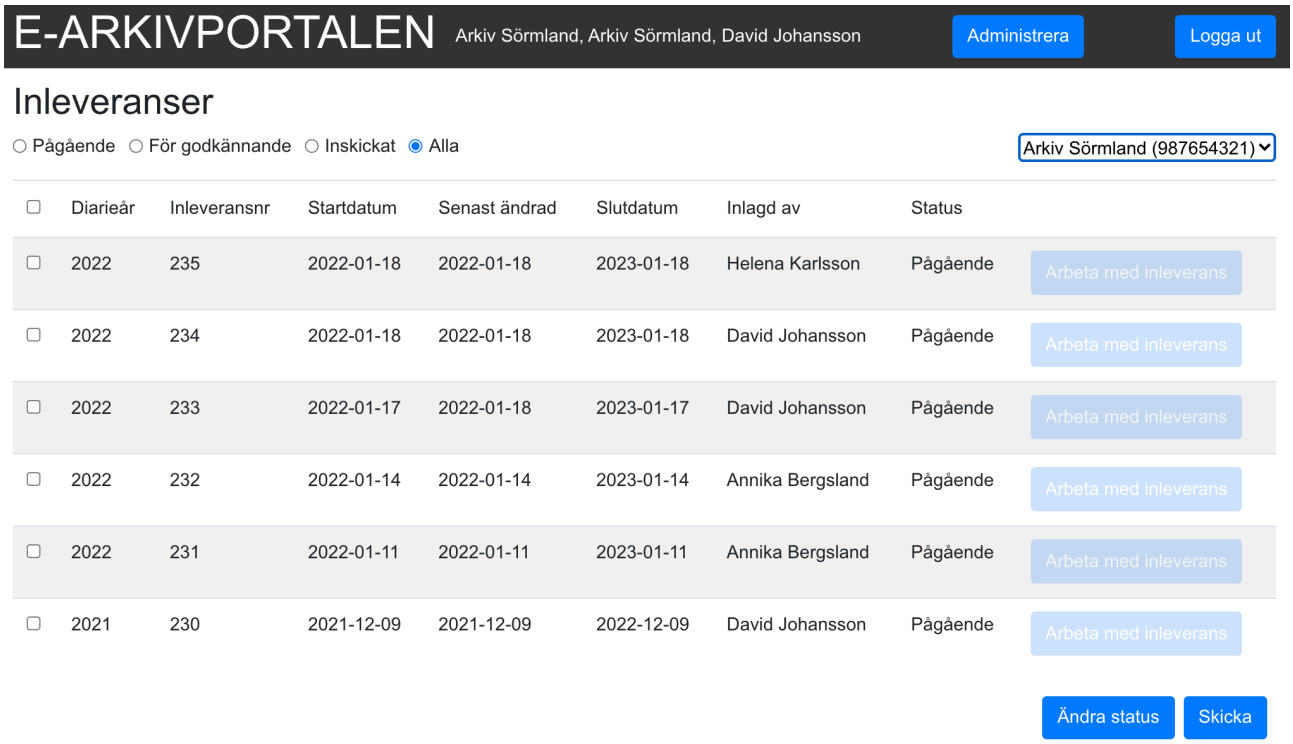

Startvyn i E-arkivportalen, där man överst på sidan kan se vem som är inloggad, vilken förening man levererar åt, samt vilken arkivinstitution det rör sig om. Det presenteras också en överskådande vy av de inleveranser som är påbörjade eller inskickade. Här inloggad som administratör.

Det blir under hösten 2021 aktuellt med en ny omgång tester där en utvald grupp personer får testa på att leverera förberett material via portalen. Bland annat kontrollerar vi då vad som händer när en fil är för stor för att laddas upp, om filtitlar innehåller ogiltiga tecken, samt hur metadatasättningen upplevs av personer som inte är direkt involverade i utvecklingen av portalen och dess funktioner. Personerna som testar portalen består av medlemmar i Arkiv Sörmlands styrelse, samt förening- och företagsmedlemmar i Arkiv Sörmland. Vi valde att ta med ytterligare en grupp testpersoner efter att dessa uttryckt intresse av att involveras i processen under Arkiv Sörmlands årliga arkivkurs.

Ytterligare ett sätt att samla olika perspektiv på portalen är att Arkiv Sörmland, i samråd med övriga arkivinstitutioner i det separata Enskilda e-arkivet, diskuterat olika utmaningar och utvecklingssteg tillsammans under månatliga workshops. Dessa har i huvudsak berört Enskilda e-arkivet, men också portalen har fått ta plats. Bland annat togs ett beslut om att byta namn från det tidigare

Inleveransportalen till E-arkivportalen, och saker som metadata och inställning till elektronisk arkivförteckning diskuterades flitigt. Namnbytet kom av att vi önskade understryka att det rör sig om en e-arkivtjänst som fungerar som en ”portal” till ett digitalt bevarande. Vi tittade också på hur vi kunde optimera mappstrukturen i systemen som hjälper materialet att ta sig från portalen till vår e-arkivtjänst AtoM (Access to Memory), där förteckningar och vissa digitala objekt finns tillgängliga.

Hur fungerar det?

Handfasta instruktioner samt introducerande kurs till hur man använder portalen kommer att erbjudas framöver. I korthet fungerar den digitala e-arkiveringsprocessen som så att varje intresserad arkivbildare får ett arkiv skapat åt sig i förteckningstjänsten AtoM. Där ligger man under Arkiv Sörmland, som är den överordnade arkivinstitutionen. Varje förening eller företag får dessutom användare skapade åt sig för att logga in i portalen med. Väl inne i portalen laddar man upp de handlingar man vill bevara och anger metadata för dessa handlingar. Mer information om metadata och dess funktion kommer i instruktioner samt e-arkivkursen, men kortfattat är det ett sätt för arkivbildarna själva att ange vilka termer och sökord som ska gälla för de handlingar man levererar.

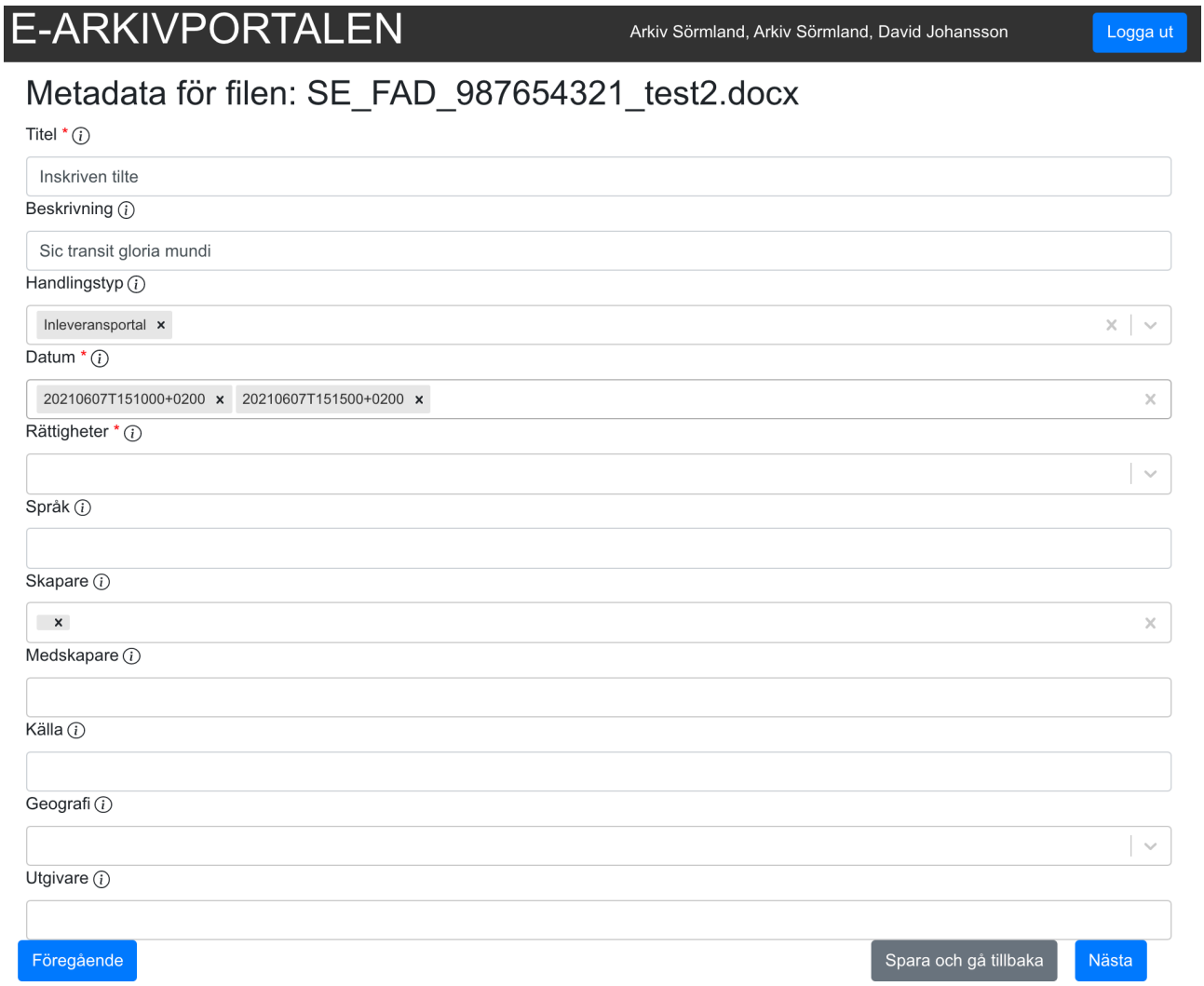

Så här ser det ut när en användare är inne i en enskild fil för att ange metadata för enbart den filen. Obligatoriska fält märkta med en asterisk, men vi uppmuntrar användare att fylla i så många fält som möjligt. Ju fler fält, desto mer precis sökbarhet i e-arkivet.

När du som arkivbildare känner dig nöjd med dina filer i aktuell leverans kan du skicka in dessa för godkännande. Då kan en arkivarie kontrollera paketet som just levererats, och därifrån antingen godkänna paketet för arkivering, eller så skickas den tillbaka för att revideras av arkivbildaren. En revideringsbegäran kan bero på flera olika saker, men mest troligt kommer det ha att göra med otillräckligt metadata. Saker som otillåtna filnamn och storlek tar portalen hand om automatiskt vid uppladdning.

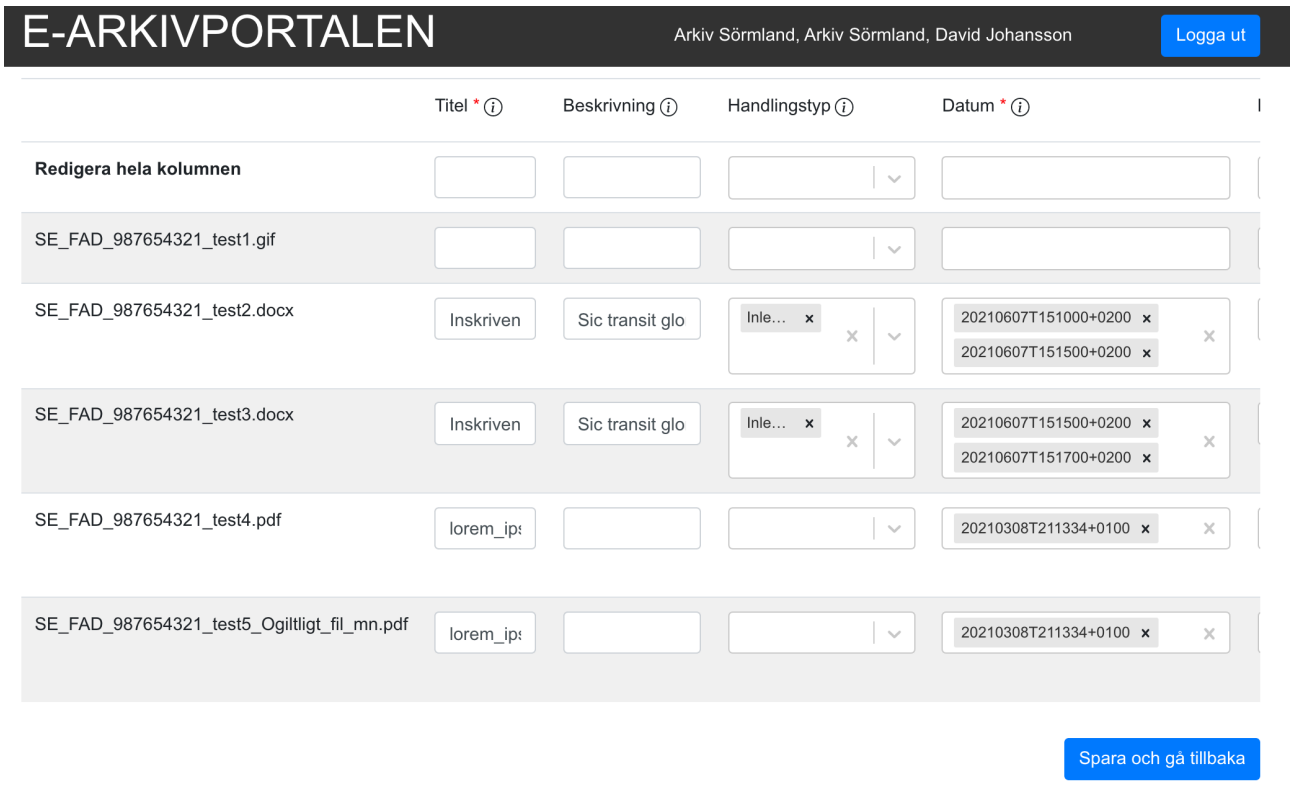

Så här ser det ut när en användare är inne och ska ange metadata för flera filer samtidigt. Den här funktionen gör det möjligt att ange samma metadata för flera olika filer (se ”Redigera hela kolumnen”) och kan vara mycket användbar vid större leveranser av snarlikt material.

När paketet sedan går vidare behöver du som arkivbildare inte göra någonting mer. I sinom tid kommer dina uppladdade filer att dyka upp i er förening eller företags arkiv i Arkiv Sörmlands e-arkiv, där ni själva (och i vissa fall andra) kan söka efter materialet. Här kan ni känna er säkra på att era digitala handlingar förvaras tryggt och säkert för en överskådlig framtid, precis som med de fysiska arkiven. Skillnaden är att ni kommer åt allting var ni än befinner er, det enda som krävs är en internetanslutning.

Nytt år, nya möjligheter

Har du tänkt på att din dator, dina USB-stickor eller dina externa hårddiskar en dag kan gå sönder? Har du backups? Vad händer om dessa backups också går sönder? Kommer alla dina digitala handlingar att gå att öppna om 10, 15 eller 20 år? Format blir förlegade, och du kanske inte säkerställt ditt material för framtida kompatibilitet?

I dagens digitaliserade samhälle är det lätt att förlita sig på att tekniken fungerar, att saker och ting bara ”finns” därute. Men det är långt ifrån sanningen. I dag vet vi att vi står inför en enorm

utmaning när det kommer till digitalt bevarande. Stora servrar måste till för att kunna husera allt material, ett moln är inte bara ett moln utan en fysisk server som lagrar din information så säkert som möjligt. Dessa kräver energi och har en viss miljöpåverkan. Dessa aspekter måste tas i beaktning igenom hela kedjan, och det är kostsamt att bevara digitala handlingar. Men också helt avgörande. Fysiska, traditionella arkiv blir mindre och mindre vanligt i takt med att företag, föreningar, myndigheter, kommuner och privata näringsidkare blir mer och mer digitala i sitt dagliga arbete. Och det digitala materialet behöver förvaras, bevaras och i vissa fall också göras tillgängligt. Därför har vi på Arkiv Sörmland tagit oss an uppgifter att försöka skapa en lösning. Vi säger inte att den är perfekt. Men vi har åtminstone gjort någonting för att försöka ta oss an den digitala utmaningen.

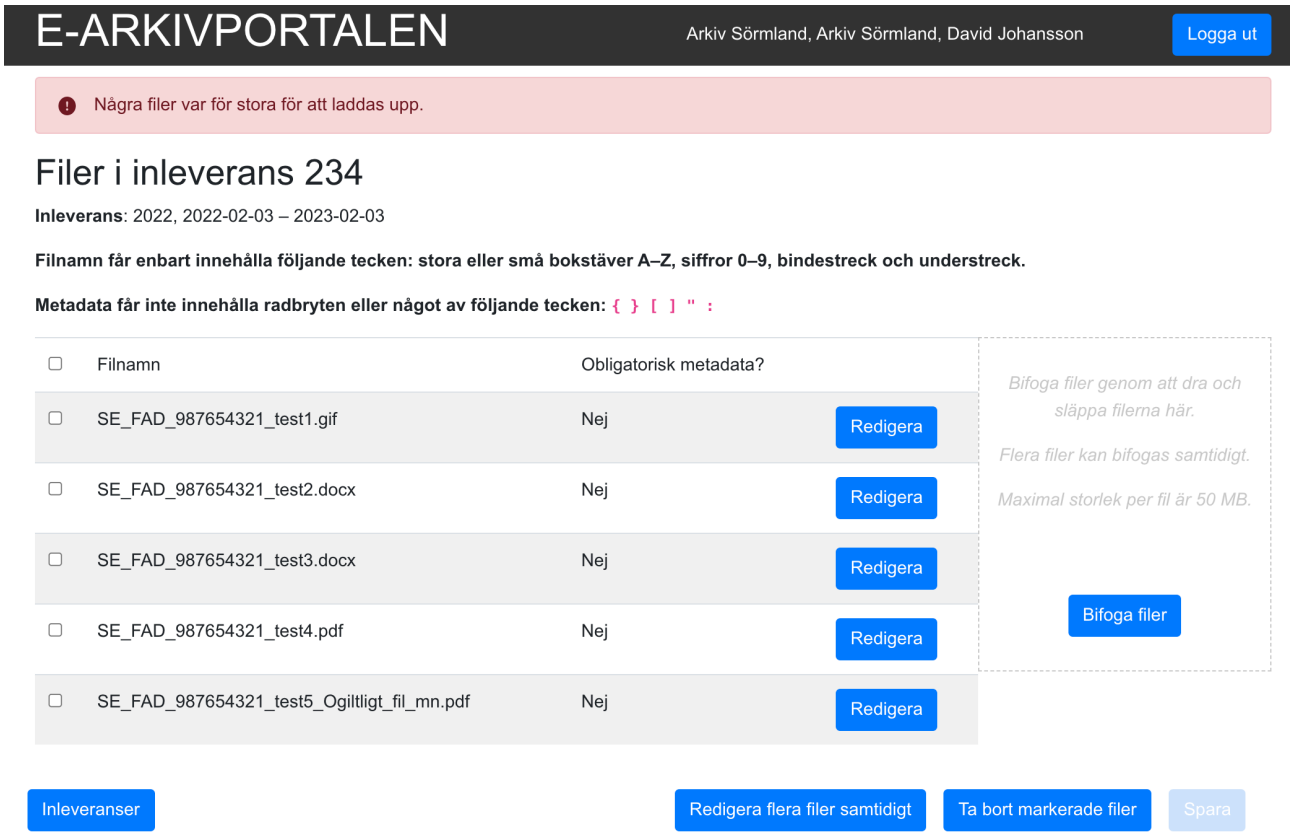

E-arkivportalen, här i filvy för en användare, där det framgår vilka filer som befinner sig i en specifik leverans, samt om tillräcklig metadata har applicerats. Notera också felmeddelandet som berättar att en eller flera av filerna som försökte laddas upp var för stor.

Under våren 2022 kommer vi att arbeta främst med att utveckla rutiner för det nya e-arkivet parallellt med att vi utvecklar en introducerande kurs. Den kursen behöver alla som ska använda sig av E-arkivportalen gå, och tillsammans med den skriftliga handledning man får i samband med

kursen ska medlemmar på egen hand kunna hantera leveranser via E-arkivportalen. För att säkerställa funktionalitet och användarvänlighet kommer ett utvalt antal föreningar att få göra mindre pilotleveranser till e-arkivet via portalen. Detta kommer göra det möjligt för oss som arkiv att finslipa detaljer, upptäcka eventuella problem och åtgärda dessa. När vi sedan öppnar upp till hösten kan vi vara säkra på att vi testat portalen och dess funktioner till en nivå där vi är trygga i att öppna portalen för alla intresserade medlemmar.